

Køn i fagdidaktisk perspektiv – køn og karakterer i samfundsfag

MOGENS HANSEN

Temaet for dette nummer af POLIS er **køn**.

Ligestilling mellem kønnene kom ind i læreplanerne for samfundsfag på alle niveauer i gymnasiet i 2017, mens det ikke er formuleret som et egentligt krav i samfundsfag i folkeskolen. Men hvilken placering skal kønsperspektivet have i undervisningen i samfundsfag, og hvilke pædagogiske og fagdidaktiske problemstillinger rejser spørgsmålet om køn som emne i undervisningen? Det er udgangspunktet for dette nummer af POLIS.

At ligestilling mellem kønnene er kommet ind i læreplanerne, kan blandt andet ses i sammenhæng med samfundsfags overordnede formål, som er at uddanne til demokrati og aktiv deltagelse. Lever faget op til dette formål, set i et kønsperspektiv? En væsentlig del af uddannelsen til demokrati og aktiv deltagelse er at skabe lige muligheder og lige rettigheder for alle, uanset køn, social baggrund og geografi – og naturligvis også sociale og geografiske forskelle. Det er naturligvis ikke samfundsfags opgave alene at sikre dette, men i forhold til formålet med faget må det trods alt være relevant at stille spørgsmålet, i hvilken grad undervisningen i faget er med til at skabe de lige rettigheder og muligheder for alle, også i et kønsperspektiv. Det er derfor oplagt i et fagdidaktisk perspektiv at diskutere, hvordan køn kan forstås i en samfundsfaglig kontekst, og hvilken rolle køn som samfundsfagligt begreb skal spille i både tilrettelæggelsen og gennemførelsen af undervisningen i samfundsfag. Det er med udgangspunkt i dette fagdidaktiske spørgsmål, at køn som samfundsfagligt begreb vil blive diskuteret i artiklerne

i dette nummer af POLIS.

Spørgsmålet om køn har fyldt meget i den offentlige debat de senere år, spændende fra familie- og arbejdsmarkedspolitiske problemstillinger som ligeløn og barselsorlov til seksual- og identitetspolitiske diskussioner om selve kønsbegrebet og rettigheder for seksuelle minoriteter. Det aktualitetskrav, der er en væsentlig del af samfundsfagsundervisningen, har naturligvis som konsekvens, at kønsspørgsmålet bør inddrages som et væsentligt element i undervisningen.

Ser man på den samfundsfaglige litteratur, er denne i udpræget grad præget af en traditionel binær tækning om køn. De senere års intensive diskussion om køn som identitet, som blandt andet har haft fokus på, at køn kan forstås som et spektrum og mere sammensat alt efter den enkeltes oplevelse og identifikation, har kun i meget begrænset omfang sat sig spor i samfundsfagsundervisningen. Derfor fylder denne debat ikke meget i dette nummer, men vil være et emne, som allerede vil blive taget op i næste nummer af POLIS, som blandt andet handler om de kritiske dimensioner i samfundsfagsundervisningen, og hvordan man skal forholde sig undervisningsmæssigt til såkaldt kontroversielle emner. Det sidste kan f.eks. være kønsdiskussionen.

De senere års diskussion om kønsbegrebet har imidlertid sat sig tydelige spor i mange dele af den samfundsvidenskabelige forskning, både hvad angår politiske, økonomiske og sociologiske aspekter af ligestilling og lige rettigheder. Et af formålene med dette temanummer af POLIS er at introducere nogle af de aktuelle forskningsresultater, der har betydning for undervisningen i samfundsfag, og som kan inspirere til fagdidaktisk debat om, hvorledes kønsspørgsmålet kan og skal indgå i undervisningen.

Også i undervisnings- og didaktisk sammenhæng er det interessant at iagttage den samfundsmæssige udvikling omkring køn. Mens der som nævnt foregår en livlig, ofte ophedet, diskussion om selve kønsbegrebet, og der stilles spørgsmål ved den traditionelle binære kønsopfattelse i nogle sammenhænge og hos nogle grupper, fungerer de traditionelle kønsopfattelser i bedste velgående mange steder i samfundet. Man kan blot kaste et blik på områder som legetøj, reklame- og skønhedsindustrien for at få bekræftet, at den traditionelle binære kønsopfattelse trives. Det er i sig selv et yderst relevant emne for sociologiundervisningen.

Det er næppe forkert at sige, at når køn og ligestilling indgår i samfundsfagsundervisningen, er det oftest i et sociologisk perspektiv med fokus på emner som familieformer og kønsroller. For at brede diskussionen ud bringer vi i dette nummer en række artikler, der både inddrager kønsperspektivet i sociologisk, politologisk og økonomisk perspektiv, for at demonstrere, at emnet kan og bør indgå i mange forskellige sammenhænge i samfundsfagsundervisningen.

På denne baggrund anlægges i artiklerne en række perspektiver på, hvordan kønsperspektivet kan inddrages i samfundsfagsundervisningen:

- Et økonomisk perspektiv med en præsentation af den feministiske økonomiske teori. I nummer 5 af POLIS blev der introduceret en række forskellige økonomiske teorier med hovedvægten på klima og miljø. I forlængelse af dette bringes to artikler om feministisk økonomisk teori, som er en teoridannelse, der stort set ikke er omtalt i den gængse lærebøger i økonomi, hverken i folkeskolen, ungdomsuddannelser eller på de videregående uddannelser, men som fylder en del i den offentlige debat.
- Et politologisk perspektiv med fokus på emner som køn og velfærdsstat og køn og politisk deltagelse. Her rejses både spørgsmål om velfærdsstatens betydning for ligestilling og det kønsopdelte arbejdsmarked, og hvilke karakteristiske træk der er i forhold til forskelle og ligheder i politisk deltagelse i et kønsperspektiv.
- Et sociologisk perspektiv med fokus på køn som sociologisk begreb. Kønsroller og socialisation er klassiske emner inden for sociologien. Her udvides diskussionen også til at omfatte nyere sociologiske teorier om køn, blandt andet med vægt på kønsbegrebets udvikling og kompleksitet.

Der bliver på denne måde introduceret en række perspektiver i forhold til undervisningens indhold, men der lægges også op til en diskussion af selve undervisningen i samfundsfag: Hvilke områder inden for det brede begreb køn er relevante for undervisningen, og hvordan skal undervisningen tilrettelægges? Dette giver de enkelte artikler også en række bud på.

Der er i Danmark stort set ikke forskning i, hvad der sker i selve klasserummet i samfundsfagsundervisningen og slet ikke

i et kønsperspektiv. Et af de få bidrag til dette er et universitets-speciale fra Aalborg Universitet, skrevet af Sophia Christoffersen, Signe Laura Nøhr Nielsen og Katrine Kjær Kjølby, der har fokus på blandt andet drenge og pigers forskellighed med hensyn til motivation i forhold til undervisningen i samfundsfag. Her peges med udgangspunkt i empiriske undersøgelser på, at der er en række forskelle i drenge og pigers motivation og deltagelse i samfundsfagsundervisningen. POLIS 6 bringer en artikel med et sammendrag af deres speciale.

Formuleret i didaktiske termer må det *intenderede* formål for samfundsfagsundervisningen være at bidrage til at skabe lige muligheder for demokratisk deltagelse. Den *realiserede* undervisningspraksis viser klart, at drenge og piger som helhed kommer ud af uddannelsessystemet med ret forskellige resultater. Man kan derfor med god ret stille spørgsmålet, om samfundsfag er med til at skabe disse forskelle. Er der faktorer i faget og i undervisningspraksis, som er med til at skabe disse forskelle? Da der som nævnt ikke er forsket i dette, kan spørgsmålet ikke besvares, men dette gør ikke spørgsmålet mindre relevant at stille.

Undervisningsministeriet har igangsat et udredningsarbejde med udgangspunkt i det faktum, at forskellene mellem, hvordan drenge og piger klarer sig hele vejen gennem uddannelsessystemet, er markante og stigende. Der er en klar tendens til, at piger klarer sig bedre i uddannelsessystemet, hvilket blandt andet kan ses på, at kvinder udgør en stadig større andel på en lang række af de videregående uddannelser. I forhold til uddannelsessystemets demokratiske funktion er dette naturligvis et problem (selvom man selvfølgelig kan forfægte det synspunkt, at det først er nu, hvor pigerne er ved at overhale drengene i uddannelsessystemet, at det bliver formuleret som et problem!). Som udgangspunkt for en diskussion af, hvordan drenge og piger klarer sig i samfundsfag, bringes der nedenfor en analyse af udviklingen i både de skriftlige og mundtlige karakterer i faget. Et yderligere spørgsmål i denne forbindelse er, om der er specifikke forhold i samfundsfagsundervisningen, der er med til at forklare forskellene, eller om forklaringen på forskellene i karakterniveauet er et generelt for alle fag. Spørgsmålet kan ikke besvares inden for den eksisterende viden, men vil være et oplagt emne for yderligere forskning.

Den store interesse for køn har også rejst spørgsmålet om seksualundervisningens rolle i både folkeskolen og gymnasiet.

For gymnasiets vedkommende indføres der blandt andet på elevorganisationernes initiativ krav om obligatorisk seksualundervisning fra skoleåret 2023/2024. Undervisningen skal sikre, at eleverne stifter bekendtskab med emner som samtykke, grænser, prævention og seksuelt overførbare sygdomme.

Det kan være af oplagt interesse for samfundsfag, at undervisningen kan tilrettelægges som et led i flerfaglige aktiviteter. Der bliver imidlertid også fra ministeriets side lagt op til enkeltfaglige forløb om seksualundervisning, blandt andet i samfundsfag. Der vil blive bragt relevante artikler på EMU'en.

Det samme gør sig gældende for folkeskolen og grundskolen, hvor bekendtgørelsen allerede har beskrevet et obligatorisk emne benævnt som sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab – ofte forkortet til SSF. Emnet har et selvstændigt faghæfte, som vi kender det fra samfundsfag, men det faglige indhold har til gengæld ikke et selvstændigt timetal, fordi det i stedet skal indgå i undervisningen i de obligatoriske fag – herunder samfundsfag.

Emnet har kompetenceområderne sundhed og trivsel samt køn, krop og seksualitet, men flere undersøgelser har vist, at lærere finder det svært at undervise i, og at elever ikke oplever, at faget bliver løftet. Kritikken er en kærkommen lejlighed til at overveje, hvordan samfundsfaglæreren kan koble indholdet fra sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab til det samfundsfaglige indhold. Samfundets opmærksomhed på køn kan inddrages som en del af undervisningen i rettigheder og ligestilling, ligesom det vil være oplagt at inddrage de værdi- og identitetspolitiske problemstillinger i forhold til køn og seksualitet. Diskussionen om grænser og samtykke kan f.eks. inddrages som en del af undervisningen om magtens tredeling, hvor fokus kan være på f.eks. lovgivning og straf og de kulturelle aspekter af at sætte grænser.

Samlet er det håbet, at den fagdidaktiske diskussion om køn både som emne i undervisningen og som et opmærksomhedspunkt i selve undervisningen kan blive kvalificeret af de forskellige artikler i dette nummer af POLIS.

Køn og karakterer i samfundsfag

Som nævnt ovenfor er der en klar tendens til, at drenge og pigers karakterer udvikler sig forskelligt i gymnasiet (STX). Vi skal her kort analysere, hvordan udviklingen i karaktererne i skriftlig samfundsfag har udviklet sig i forhold til den generelle udvikling af karakterer i gymnasiet (STX). Om konklusionerne i denne analyse af karakterudviklingen i samfundsfag kan overføres til andre dele af uddannelsessystemet, er et åbent spørgsmål.

Tabel 1: Udvikling i karakterer i skriftlig samfundsfag: Årskarakterer og prøvekarakterer, fordelt på køn.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Samfundsfag A – skriftlig													
Årskarakterer	6,7	6,9	7,0	7,1	7,1	7,2	7,2	7,3	7,3	7,1	7,2	7,5	7,3
Prøvekarakterer	6,2	6,1	6,4	6,3	6,3	6,3	6,4	6,4	6,3	6,5	7,1	7,5	7,3
Piger													
Årskarakterer	6,8	7,1	7,2	7,3	7,4	7,5	7,6	7,8	7,5	7,5	7,7	8,0	7,8
Prøvekarakterer	6,0	6,0	6,4	6,3	6,5	6,4	6,5	6,5	6,5	6,6	7,6	8,0	7,8
Drenge													
Årskarakterer	6,6	6,7	6,7	6,7	6,7	6,7	6,7	6,8	6,7	6,6	6,4	6,7	6,6
Prøvekarakterer	6,4	6,4	6,4	6,3	6,2	6,2	6,3	6,3	6,2	6,3	6,4	6,7	6,6

Bemærkning: De markant højere skriftlige eksamenskarakterer fra 2020-2022 skyldes, at de skriftlige årskarakterer pga. covid-19 blev overført som prøvekarakterer

I perioden fra 2010-2019 (der ses bort fra coronaårene) var der tale om beskeden stigning i både årskarakterer og eksamenskarakterer i skriftlig samfundsfag. Deler man dette op på køn, er det yderst interessant at bemærke, at mens pigernes års- og prøvekarakterer er steget en del gennem hele perioden, holder drengenes karakterer sig på stort set samme niveau. Piger trækker med andre ord fra drengene. Det er også interessant at bemærke, at der for pigernes vedkommende er et noget større spring mellem års- og prøvekarakter på ca. et karakterpoint, mens forskellen for drengenes vedkommende kun er på ca. et halvt karakterpoint.

Sammenligner man dette med udviklingen i det samlede skriftlige karaktergennemsnit for gymnasiet (både års- og prøvekarakterer), tegner der sig et interessant billede: Udviklingen i de skriftlige karakterer i samfundsfag følger ret præcist udviklingen for det samlede gennemsnit af de skriftlige fag. Med andre ord: Skriftlig samfundsfag skiller sig ikke ud fra den samlede udvikling i de skriftlige karakterer.

Tabel 2: Udvikling i skriftlige karakter, i alt, dansk og samfundsfag, årskarakterer og prøvekarakterer.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Alle skriftlige fag													
Årskarakterer	6,6	6,8	6,9	7,0	7,1	7,2	7,2	7,3	7,3	7,2	7,2	7,5	7,4
Prøvekarakterer	5,9	6,0	6,1	6,1	6,3	6,3	6,4	6,5	6,5	6,4	6,7	7,3	7,3
Dansk skr.													
Årskarakterer	6,7	6,8	6,9	6,9	7,1	7,3	7,3	7,4	7,4	7,3	7,4	7,6	7,4
Prøvekarakterer	6,0	6,0	6,2	6,5	6,4	6,6	6,6	6,7	6,8	6,7	6,8	6,7	6,7
Samfundsfag skr.													
Årskarakterer	6,7	6,9	7,0	7,1	7,1	7,2	7,2	7,3	7,3	7,1	7,2	7,5	7,3
Prøvekarakterer	6,2	6,1	6,4	6,3	6,3	6,3	6,4	6,4	6,3	6,5	7,1	7,5	7,3

Hvis man nøjes med at sammenligne med et andet stort skriftligt fag som dansk, tegner sig stort set samme billede: Pigerne stiger i karakterniveau, mens drengene stort set står stille.

Vi vender nu blikket på den mundtlige dimension.

Tabel 3: Udvikling i karakterer i mundtlig samfundsfag: Årskarakterer og prøvekarakterer, fordelt på køn.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Samfundsfag A – Mundtlig													
I alt													
Årskarakter	6,9	7,0	7,1	7,2	7,4	7,4	7,4	7,4	7,5	7,5	7,4	7,5	7,4
Prøvekarakter	7,7	7,6	7,7	7,9	7,9	7,8	8,0	7,9	8,0	8,2	7,4	7,7	7,8
Piger													
Årskarakter	6,8	6,9	7,0	7,2	7,5	7,6	7,4	7,5	7,5	7,8	7,7	7,7	7,9
Prøvekarakter	7,6	7,6	7,6	7,9	8,0	8,0	8,1	8,0	8,1	8,2	7,7	7,9	8,1
Drenge													
Årskarakter	7,2	7,1	7,2	7,3	7,2	7,1	7,5	7,3	7,4	7,3	7,0	7,1	7,0
Prøvekarakter	7,8	7,7	7,8	7,8	7,7	7,6	7,9	7,8	7,8	8,1	7,0	7,5	7,4

Bemærkning: Karaktererne fra 2020-2022 skal tages med forbehold pga. covid-19

Det er interessant at bemærke, at mens pigernes årskarakterer er steget ganske markant i perioden, ligger drengenes på stort set samme niveau gennem hele perioden, altså en bekræftelse på, at pigerne trækker fra drengene, også hvad angår det mundtlige, i hvert fald når det drejer sig om årskaraktererne. Til gengæld er det interessant at bemærke, at der stort set ingen forskelle er mellem niveauet for piger og drenge, når det drejer sig om prøvekaraktererne. Med andre ord: Selvom der er en tendens til, at drengene får lavere årskarakterer end pigerne, klarer de sig lige så godt, når de skal til mundtlig prøve. Det er der helt sikkert mange forklaringer på, og det vil være interessant at få belyst årsagen til dette gennem forskningen. Det skal dog også understreges, at der er tale om relativt små forskelle, så tendenserne skal selvfølgelig tages med et vist forbehold.

Selvom grundlaget er spinkelt at konkludere ud fra, er det interessant at bemærke, at pigerne holder deres årskarakter, ovenikøbet med en stigende tendens, under hele coronaperioden, mens drengene viser et mindre fald – også et interessant køns-perspektiv!

Hvor man på det skriftlige område kunne konstatere en stort set parallel udvikling mellem dansk og samfundsfag, adskiller samfundsfag sig på det mundtlige område ret markant fra dansk. I dansk klarer pigerne sig både mht. årskarakterer og prøvekarakterer markant bedre end drengene.

Tabel 4: Udvikling i karakterer i mundtlig samfundsfag og dansk: Årskarakterer og prøvekarakterer, fordelt på køn.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Samfundsfag A – Mundtlig													
I alt													
Årskarakter	6,9	7,0	7,1	7,2	7,4	7,4	7,4	7,4	7,5	7,5	7,4	7,5	7,4
Prøvekarakter	7,7	7,6	7,7	7,9	7,9	7,8	8,0	7,9	8,0	8,2	7,4	7,7	7,8
Piger													
Årskarakter	6,8	6,9	7,0	7,2	7,5	7,6	7,4	7,5	7,5	7,8	7,7	7,7	7,9
Prøvekarakter	7,6	7,6	7,6	7,9	8,0	8,0	8,1	8,0	8,1	8,2	7,7	7,9	8,1
Dreng													
Årskarakter	7,2	7,1	7,2	7,3	7,2	7,1	7,5	7,3	7,4	7,3	7,0	7,1	7,0
Prøvekarakter	7,8	7,7	7,8	7,8	7,7	7,6	7,9	7,8	7,8	8,1	7,0	7,5	7,4
Dansk mundtlig													
I alt													
Årskarakter	6,8	6,9	6,9	7,1	7,2	7,4	7,4	7,5	7,5	7,4	7,8	7,7	7,5
Prøvekarakter	7,2	7,3	7,3	7,4	7,5	7,6	7,5	7,8	7,7	7,7	7,8	7,8	7,7
Piger													
Årskarakter	7,1	7,3	7,3	7,4	7,6	7,7	7,8	8,0	7,9	7,9	8,2	8,2	8,0
Prøvekarakter	7,3	7,4	7,5	7,7	7,7	7,9	7,8	8,1	8,0	8,1	8,2	8,2	8,1
Dreng													
Årskarakter	6,2	6,4	6,3	6,3	6,5	6,8	6,9	6,9	7,0	6,7	7,0	7,0	6,8
Prøvekarakter	6,9	7,0	6,9	6,9	7,0	7,1	7,1	7,3	7,2	7,1	7,0	7,1	7,1

Bemærkning: Karaktererne fra 2020-2022 skal tages med forbehold pga. covid-19

Dvs. at der i prøvesituationen er en klar forskel mellem piger og drenge i de to fag, idet drengene klarer sig markant bedre ved

mundtlige prøver i samfundsfag end i dansk. Årsagen til dette kan vi kun gisne om, så det vil kræve yderligere analyse for at forklare dette, blandt andet om prøveformen (som oftest 24 timers forberedelse i samfundsfag mod 60 minutter i dansk) kan have betydning.

Overordnet peger analysen således på, at der kun er et enkelt område, hvor vi kan konstatere, at samfundsfag adskiller sig fra den generelle udvikling i, hvordan piger og drenge klarer sig i gymnasiet, nemlig ved den mundtlige prøve i samfundsfag A. Der er således kun meget lidt, der peger i retning af, at forklaringen på den stadig større forskel mellem piger og drenge i gymnasiet har en sammenhæng med de enkelte fag. Forklaringen skal søges andre steder, og her kan der peges på en række relevante sociologiske problemstillinger, som blot skal nævnes her:

- Hvordan er sammenhængen mellem den generelle pige- og drengeskultur/socialisering og mulighederne for at klare sig i uddannelsessystemet? Blandt andet artiklen om *Maskulinitet* peger på en række problemstillinger i denne retning.
- Er der en sammenhæng mellem klasserumskulturen i forhold til køn? Artiklen i dette nummer af POLIS om *Køn og motivation* peger på, at forskellige motivationsstrukturer hos piger og drenge kan være en del af forklaringen. Artiklen om *Feministisk økonomi* peger på, at selve undervisningsformen kan bryde nogle kønsbarrierer i klasselokalet.
- Spiller lærernes (ubevidste) forventninger til piger og drenge adfærd og attituder en rolle? Et svar på dette vil naturligvis kræve en klasserumsforskning, der har fokus på dette.
- Er der forskel i forhold til køn på sammenhængen mellem børn og unges sociale og uddannelsesmæssige baggrund, og hvordan de klarer sig i uddannelsessystemet? Forskning fra folkeskolen* synes at pege på, at piger er mindre afhængige af den sociale og uddannelsesmæssige baggrund end

* <https://veluxfoundations.dk/da/er-drenge-taberne-i-uddannelsessystemet> , <https://www.information.dk/indland/2022/09/forskellige-forventninger-drenge-piger-kan-foere-skaevhed-skole-uddannelse>)

drengene, hvilket naturligvis også kan hænge sammen med den generelle pige- og drengekultur. Samme forskning fra folkeskoleområdet peger også på, at der er en mindre forskel mellem drenge og piger, hvis forældrene har en højere uddannelse.

- Hvilke sammenhænge er der mellem etnisk baggrund og mulighederne for at klare sig i uddannelsessystemet?

Bare disse spørgsmål viser med al ønskelig tydelighed, at skal man have en dybere forståelse af forskellene mellem, hvordan piger og drenge klarer sig i uddannelsessystemet, også i samfundsfag, kræver det intersektionalitet i tilgangen. Det er nødvendigt både at inddrage en lang række baggrundsfaktorer (køn, social baggrund, uddannelsesmæssig baggrund, etnicitet m.m.) og en række faktorer i selve måden, uddannelsessystemet fungerer på (klasserumskultur, lærerforventninger, undervisningsformer), hvis man skal besvare spørgsmålet om køn i forhold til uddannelsessystemet dækkende.

Dette er spørgsmål, der ikke besvares i dette nummer, men som det kan være oplagt at arbejde med, da de i sig selv har stor betydning for den fagdidaktiske diskussion om køns-spørgsmålet, også i samfundsfag. Artiklen *Køn og motivation* tager fat på nogle af spørgsmålene. Men der er nok af vigtige spørgsmål, som kræver en fagdidaktisk forskning i, hvordan samfundsfag praktiseres, så det lever op til fagets formål om at stille alle lige uanset baggrund, også mht. køn.

Om dette nummer

Det er intentionen med dette temanummer om køn at belyse køn i forhold til en række af de klassiske samfundsfaglige områder.

Ann-Dorte Christensen introducerer en række ældre og nyere teorier om køn som sociologisk begreb. Artiklens overordnede pointe er, at det er nødvendigt i en undervisningsmæssig sammenhæng at stille eleverne over for en række forskellige sociologiske teorier, for at de kan forstå mangfoldigheden i tilgangen til køn som sociologisk begreb. I en fagdidaktisk sammenhæng peger artiklen også på nødvendigheden af at inddrage intersektionalitet i både analysen og diskussionen for at skabe forståelse for kompleksiteten i køn som sociologisk variabel.

Kenneth Reinicke fortsætter i artiklen om maskulinitet i det sociologiske spor. Han belyser især mandeperspektivet og undersøger blandt andet det forhold, at mænd på en række sociale og uddannelsesmæssige områder klarer sig markant dårligere end kvinder. Artiklen argumenterer for, at det er nødvendigt at sætte disse problemstillinger i fokus, da det ellers ikke er muligt at løse de kønsmæssige skævheder, som har ramt mændene i det moderne samfund. I en fagdidaktisk sammenhæng peges der på de pædagogiske udfordringer, der kan være ved at inddrage emner som maskulinitet og manderoller i undervisningen, samtidig med at der argumenteres for, at dette er en nødvendighed.

Anne-Sofie Dichman fokuserer med udgangspunkt i De gule veste i Frankrig på et kønsperspektiv i forhold til deltagelse og aktivitet i sociale bevægelser. Hun argumenterer for, at det er nødvendigt med en kropsmaterialistisk analyse, hvor vægten lægges på både på de politiske udsagn, man møder hos de sociale bevægelser, og kroppen, forstået som blandt andet de handlinger og aktiviteter, som udføres af de to køn. Denne udvidelse af perspektivet er ikke mindst vigtig i et kønsperspektiv, da den vil afdække de samlede aktiviteter for både mænd og kvinder i de sociale bevægelser. Artiklen belyser også, hvordan elever og studerende med et kropsmaterialistisk udgangspunkt kan foretage mindre sociologiske undersøgelser af sociale bevægelser.

I det politologiske spor skriver *Anette Borchorst* om køn og velfærdsstat. Hun tager udgangspunkt i den klassiske opdeling i velfærdsmodeller og fokuserer særligt på den universelle velfærdsmodel i et kvindeperspektiv. Denne bliver på grund af dens universelle karakter betegnet som særlig kvindevenlig. Samtidig peges der dog også på, at ligestillingen på trods af den universelle velfærdsstat langt fra er i mål endnu. Artiklen peger også på, at EU i kraft af en række ligestillingsdirektiver også har været med til at fremme ligestillingen i Danmark på en række områder, f.eks. på barselsområdet, samtidig med at EU-direktiver kan være en udfordring for den danske arbejdsmarkedstradition.

Jeppé Druedahl og *Benedicte Zachø* skriver ud fra forskellige synspunkter om feministisk økonomi.

Jeppé Druedahl anlægger en synsvinkel, der tager udgangspunkt i mainstreamøkonomi, og argumenterer for, hvordan man inden for denne ramme kan analysere økonomiske pro-

blemer i et kønsperspektiv. Han påviser, hvordan man inden for mainstreamøkonomien har bevæget sig væk fra den rene homo economicus-tankegang til at udvikle værktøjer, blandt andet hentet fra adfærdsøkonomien, der gør det muligt at analysere blandt andet kønsmæssige forhold inden for økonomien. Han gennemgår områder som diskrimination, opgørelsen af BNP og offentlige lønninger som eksempler på vigtige områder, også inden for mainstreamøkonomien.

Benedicte Zacho introducerer i sin artikel en række forskellige aspekter af den feministiske økonomi. Hun fokuserer primært på den kritiske tradition inden for den feministiske økonomi og argumenterer for, at det er nødvendigt at tage udgangspunkt i de kønsmæssige skævheder på arbejdsmarkedet og i økonomien som helhed og inddrage perspektivet om ligestilling i hele tilgangen til økonomien som videnskab, dvs. også inddrage et normativt udgangspunkt. I fagdidaktisk sammenhæng nævnes dagbogsskrivning som et værktøj til at give eleverne rammer for at reflektere over maskuline og feminine tilgange til faget.

Som nævnt tidligere findes der stort set ikke klasserumsforskning med fokus på samfundsfagsundervisningen. Dette råder artiklen af Sophia Christoffersen, Signe Nøhr og Katrine Kjær Kjølby bod på. Artiklen, som er et sammendrag af deres speciale, tager udgangspunkt i en empirisk undersøgelse om forskelle mellem drenge og piger i forhold til motivation i samfundsfagsundervisningen. Fokus i artiklen er på betydningen af de relationelle forhold i klasserummet, både mellem eleverne og i forhold til lærer-elev-relationen. En vigtig pointe i artiklen peger på, at der er kønsmæssige forskelle på, hvilken betydning relationerne har for motivation og deltagelse i undervisningen.

Jeg vil gerne rette en stor tak til de forfattere, som har bidraget til dette nummer af POLIS. Det er en fornøjelse, at så mange har lyst til at bidrage til både den faglige og fagdidaktiske udvikling af faget. Stor tak for det!

Jeg vil også rette en særskilt stor tak til Tine Studstrup og Mette Damgaard Jørgensen, som har været med i hele redaktionsprocessen – fra ideskabelse til respons på artikler. Tine Studstrup fortsætter arbejdet ved at indtræde i redaktionskomiteen for POLIS (se oversigten forrest), mens Mette Damgaard indgår som fast medredaktør af POLIS fremover.

Fra og med dette nummer vil en række af artiklerne i hvert nummer af POLIS have været igennem et peer review. Hvilke artikler det drejer sig om, er markeret i begyndelsen af hver artikel. Her vil jeg rette en tak til Anders Stig Christensen, som varetager arbejdet omkring peer review. Peer review gennemføres som en double blind-proces, dvs. at artiklen sendes uden forfatternavn til to bedømmere, som anonymt giver respons til de pågældende artikler, herunder om de vil anbefale artiklen til offentliggørelse som en peer reviewed artikel.

God læselyst

Mogens Hansen
Redaktør